

Sygn. akt VU 71/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 marca 2018 roku

Sąd Rejonowy w Rybniku, V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSR Wiesław Jakubiec

Sędziowie/Ławnicy: -/-

Protokolant : starszy protokolant sądowy Izabela Niedobecka-Kępa

po rozpoznaniu w dniu 21 marca 2018 roku w Rybniku

na rozprawie

sprawy **M. P.**

przy udziale zainteresowanego ./.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o zasiłek chorobowy

na skutek odwołania **M. P.**

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

z dnia 12 stycznia 2016 roku

sygn. (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję poprzez stwierdzenie, że ubezpieczona M. P. jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego w kwocie 22.180,75 zł (dwadzieścia dwa tysiące sto osiemdziesiąt złotych 75/100),
2. oddala odwołanie w pozostałym zakresie.

Sygn. akt V U 71/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 stycznia 2016 roku, znak (...) - (...), nr sprawy (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. pozbawił ubezpieczoną M. P. prawa do zasiłku chorobowego za okresy od 27 do 30 czerwca 2012 roku, od 4 października do 18 grudnia 2013 roku, 23 czerwca 2014 roku, od 18 września 2014 roku do 23 stycznia 2015 roku, od 11 do 30 kwietnia 2015 roku oraz od 4 maja do 26 czerwca 2015 roku z ubezpieczenia chorobowego z tytułu zatrudnienia w (...)w W. (dalej jako (...)), a także zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego z odsetkami w łącznej kwocie 24.882,01 zł (22.180,75 zł tytułem należności głównej oraz 2.701,26 zł tytułem odsetek). W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż w ww. okresie ubezpieczona była niezdolna do pracy z powodu choroby, lecz otrzymane zwolnienie lekarskie wykorzystywała w sposób niezgodny z przeznaczeniem – w sposób wskazany w protokole sporządzonym z urzędu. (vide akta organu rentowego k.57-58)

W odwołaniu ubezpieczona wniosła o zmianę decyzji. Podniosła, iż zwolnienia lekarskie wykorzystywała w sposób zgodny z przeznaczeniem i nie wykonywała pracy zarobkowej. Obowiązki kuratora społecznego nie wiążą się z otrzymywaniem wynagrodzenia, lecz zryczałtowanego zwrotu kosztów. Czynności kuratora ograniczały się do kontaktów telefonicznych ze szkołami, ośrodkami pomocy społecznej i zakładami opieki zdrowotnej oraz kontaktów osobistych. Nadto, posiedzenia Komisji Organizacyjnej i Rady Pedagogicznej był krótki i podyktowany omawianymi tam sprawami dotyczącymi ubezpieczonej. (vide k.2-3)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i podtrzymał stanowisko wyrażone w decyzji. Dodał, iż ubezpieczona uczestniczyła także w konkursie na dyrektora szkoły. (vide k.4-5)

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczona była zatrudniona w (...) na stanowisku nauczyciela. W trakcie zatrudnienia była niezdolna do pracy, na potwierdzenie czego otrzymała stosowne zaświadczenia lekarskie, a pracodawca wypłacił jej zasiłek chorobowy za okresy od 27 do 30 czerwca 2012 roku, od 4 października do 18 grudnia 2013 roku, 23 czerwca 2014 roku, od 18 września 2014 roku do 23 stycznia 2015 roku, od 11 do 30 kwietnia 2015 roku oraz od 4 maja do 26 czerwca 2015 roku.

Dowód: pisma (...) z 27 maja i 2 października 2015 roku, zestawienie zaświadczeń lekarskich, zaświadczenie lekarskie – akta organu rentowego k.1-3, 13-15, 35-37, 43-44

Ubezpieczona uczestniczyła w posiedzeniu Komisji (...) (...) z dnia 15 kwietnia 2015 roku. Na posiedzeniu nie omawiano spraw, które dotyczyłyby bezpośrednio ubezpieczonej. Ubezpieczona nie podpisała się na liście obecności, ponieważ uczestniczyła w posiedzeniu w drodze na rehabilitację.

Dowód: protokół z posiedzenia k.55-78; przesłuchanie stron – ubezpieczonej k.84-84 verte, 227 verte

Dnia 29 kwietnia 2015 roku ubezpieczona uczestniczyła w konferencji plenarnej Rady Pedagogicznej (...). W porządku obrad brak wskazania spraw, które dotyczyły bezpośrednio ubezpieczonej. Na liście obecności brak podpisu ubezpieczonej, bowiem weszła na spotkanie po jego rozpoczęciu. Udział w Radzie Pedagogicznej należy do czynności służbowych nauczyciela. Ubezpieczona poszła na spotkanie z obawy, iż dyrektor (...) będzie ją szkalował.

Dowód: protokół z konferencji k.27-39; zeznania świadka B. R. k.218 verte-219; przesłuchanie stron – ubezpieczonej k.84-84 verte, 227 verte

Ubezpieczona pełniła także funkcję kuratora społecznego w Sądzie Rejonowym w (...), za co otrzymywała ryczałt wypłacany za okres od czerwca 2012 roku do lutego 2014 roku, za czerwiec 2014 roku, za okres od września 2014 roku do stycznia 2015 roku oraz za okres od kwietnia do czerwca 2015 roku. W okresie zwolnień lekarskich ubezpieczona kontaktowała się ze szkołami, przedszkolami, dzielnicowymi, czuwała nad rodzinami, które były jej powierzone, przy czym wizyty osobiste trwały średnio 15-25 minut. Ubezpieczona informowała kuratora zawodowego o chorobie ale zapewniła, iż nie wpłynie to na jej obowiązki i regularnie składała sprawozdania (sprawy w toku raz na 3 miesiące, sprawy nowe do 3 tygodni od powierzenia). Czynności kuratora wykonywała w dniach:

- 28 czerwca 2012 roku,
- 8, 10, 14, 24, 28, 30 październik 2013 roku,
- 7, 14, 16, 22, 26-28, 30 listopad 2013 roku,
- 10, 14 grudnia 2013 roku,
- 25, 30 września 2014 roku,
- 7, 9-10, 13-14, 16, 20, 23, 25, 30 październik 2014 roku,

- 6, 10, 13, 21, 23, 26-28 listopad 2014 roku,
- 9, 15, 18, 29 grudnia 2014 roku,
- 13-15, 20 stycznia 2015 roku,
- 23, 30 kwietnia 2015 roku,
- 7, 14, 21, 26, 30 maja 2015 roku,
- 9, 11, 25 czerwca 2015 roku.

Dowód: pismo Sądu Rejonowego w (...)z 21 lipca 2015 roku– akta organu rentowego k.19; informacja k.43; pismo (...) z 19 maja 2016 roku k.103; dokumentacja kart czynności nadzoru kuratorskiego, listy wypłaty ryczałtów (koperta); zeznania świadka R. K. k.108 verte; przesłuchanie stron – ubezpieczonej k.84-84 verte, 227 verte

Okoliczności bezsporne k.83 verte

Ubezpieczona przebyła naderwanie mięśni kulszowo-goleniowych uda lewego wygojone bez następstw. Schorzenie to jest leczone za pomocą leków przeciwbólowych i fizykoterapii. Udział w posiedzeniu Komisji Organizacyjnej oraz konferencji Rady Pedagogicznej pozostawał bez znaczenia na powyższe ortopedyczne schorzenia ubezpieczonej, bowiem nie wiązał się z wysiłkiem fizycznym, wysiłonym chodzeniem, wymuszoną pozycją. Brak również dokumentacji pozwalającej stwierdzić, iż wykonywanie czynności kuratora spowolniło proces leczenia ortopedycznego.

Jednocześnie, ubezpieczona cierpi także na zaburzenia lękowo-depresyjne ze skłonnością do licznych somatyzacji. Zaburzenia te związane były z sytuacją panującą w pracy. Lekarz prowadzący zalecił ubezpieczonej odpoczynek od sytuacji w pracy. Udział w posiedzeniu oraz konferencji, a także wykonywanie czynności kuratora, jako sytuacje subiektywnie trudne i zagrażające, mogły utrudnić odzyskanie zdolności do pracy.

Dowód: dokumentacja medyczna k.89-100 verte; opinia biegłego sądowego ortopedy dr n. med. T. Z. k.122-125; opinia biegłych sądowych psychiatry lek. med. M. K. i psychologa mgr B. B. k.174-180

Decyzją z dnia 12 stycznia 2016 roku, znak (...) - (...), nr sprawy (...) organ rentowy pozbawił ubezpieczoną prawa do zasiłku chorobowego za okresy od 27 do 30 czerwca 2012 roku, od 4 października do 18 grudnia 2013 roku, 23 czerwca 2014 roku, od 18 września 2014 roku do 23 stycznia 2015 roku, od 11 do 30 kwietnia 2015 roku oraz od 4 maja do 26 czerwca 2015 roku z ubezpieczenia chorobowego z tytułu zatrudnienia w (...), a także zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego z odsetkami w łącznej kwocie 24.882,01 zł (22.180,75 zł tytułem należności głównej oraz 2.701,26 zł tytułem odsetek). W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż w ww. okresie ubezpieczona była niezdolna do pracy z powodu choroby, lecz otrzymane zwolnienie lekarskie wykorzystywała w sposób niezgodny z przeznaczeniem – w sposób wskazany w protokole sporządzonym z urzędu.

Dowód: decyzja organu rentowego z 12 stycznia 2016 roku – akta organu rentowego k.57-58

W protokole sporządzonym z urzędu dnia 12 stycznia 2016 roku organ rentowy stwierdził, iż w okresie orzeczonej niezdolności do pracy ubezpieczona wykonywała czynności kuratora społecznego, za co otrzymała wynagrodzenie ryczałtowe oraz uczestniczyła w posiedzeniu Komisji Organizacyjnej, a także obradach Rady Pedagogicznej (...).

Dowód: protokół sporządzony z urzędu – akta organu rentowego k.59

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci ww. dokumentów, opinii biegłych sądowych, zeznań świadków i przesłuchania stron ograniczonego do przesłuchania

ubezpieczonej. Sąd uznał powyższe dowody za wiarygodne, wzajemnie ze sobą korelujące i rzeczowe, wzajemnie się uzupełniają tworząc wyrazisty obraz całości sprawy.

Sąd nie podzielił zastrzeżeń do opinii biegłego ortopedy T. Z. zgłoszonych przez organ rentowy, który udział w posiedzeniach i konferencji mógł mieć wpływ na zdrowie ubezpieczonej (vide k.138-138 verte). Jak słusznie podkreślił biegły, brak materiału źródłowego, który pozwoliłby na sformułowanie przeciwnych wniosków opinii. Jednocześnie, podkreślenia wymaga, iż żadna ze stron, a zwłaszcza ubezpieczona nie zgłaszały jakichkolwiek zastrzeżeń do opinii biegłych sądowych psychiatry lek. med. M. K. i psychologa mgr B. B..

Mimo formalnego dopuszczenia dowodów dokumenty dotyczące konkursu na dyrektora (vide k.15-24) nie stały się w ostateczności podstawą ustalenia stanu faktycznego. Dokumenty te dotyczą bowiem okresu nieobjętego rozstrzygnięciem zaskarżonej decyzji, a zatem nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c. a contrario).

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje jedynie na częściowe uwzględnienie.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. 2010 Nr 77, poz. 512 j.t. ze zm.) zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego.

Przepis art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej stanowi, iż ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. Jednocześnie, z przepisu art. 17 ustawy zasiłkowej wynikają dwie niezależne przesłanki utraty prawa do zasiłku: 1) wykonywanie pracy zarobkowej w okresie niezdolności do pracy; 2) wykorzystanie zwolnienia w sposób niezgodny z jego celem. Do utraty prawa do zasiłku wystarczy zaistnienie jednej z nich (zob. wyr. Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2010 r., III UK 71/09, Legalis numer 325854).

Ubezpieczona utraciła prawo do zasiłku chorobowego za ww. okresy.

Organ rentowy odmówił ubezpieczonej prawa do zasiłku z powodu wykonywania pracy zarobkowej per se, bowiem wykonywanie pracy zarobkowej, niezależnie od jej wpływu na stan zdrowia ubezpieczonego, stanowi samodzielną negatywną przesłankę (podstawę) utraty prawa do zasiłku chorobowego (zob. wyr. Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2008 r., II UK 26/08, Legalis numer 178589). Pracą w rozumieniu przepisu art. 17 ust. 1 ustawy jest praca w potocznym tego słowa znaczeniu, w tym także wykonywanie różnych czynności na podstawie różnych stosunków prawnych – stosunku pracy, stosunków o charakterze cywilnoprawnym, a także prowadzenie własnej działalności gospodarczej, samozatrudnienie (zob. post. Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2012 r., I UK 70/12, Legalis numer 537257).

Przeprowadzone postępowanie dowodowe jednoznacznie wykazało, iż w okresie orzeczonej niezdolności do pracy, ubezpieczona wykonywała pracę zarobkową. Ubezpieczona wykonywała bowiem czynności wynikające z funkcji kuratora za które otrzymywała ryczałtowe wynagrodzenie. Nadto w przedmiotowym okresie ubezpieczona brała udział konferencji plenarnej Rady Pedagogicznej (...) oraz w posiedzeniu Komisji Organizacyjnej Rady Powiatu (...). Udział w posiedzeniu oraz konferencji, a także wykonywanie czynności kuratora, jako sytuacje subiektywnie trudne i zagrażające, według powołanych w sprawie biegłych z zakresu psychologii i psychiatrii, mogły utrudnić odzyskanie zdolności do pracy przez ubezpieczoną, a zatem było przez nią wykorzystaniem zwolnienia lekarskiego niezgodnie z jego przeznaczeniem. Tym samym, ubezpieczona utraciła prawo do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego.

Ubezpieczona jest także zobowiązana do zwrotu pobranego zasiłku chorobowego.

Jak stanowi przepis art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 1442 j.t. ze zm.) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest

obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Na podstawie art. 84 ust. 2 ustawy systemowej, za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się: 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania; 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Obowiązek zwrotu obciąża tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze wiedząc, że mu się nie należy, co dotyczy zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach, w jakich nie powinna pobierać świadczeń, jak też tej osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów, albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd instytucji ubezpieczeniowej.

Z okoliczności sprawy wynika, że ubezpieczona miała świadomość tego, że przebywając na zwolnieniu lekarskim powinna powstrzymać się od innych aktywności, tj. pełnienia funkcji kuratora oraz uczestnictwa w posiedzeniach i obradach; funkcja kuratora stanowi pracę zarobkową – mimo otrzymywania ryczałtu, a nie wynagrodzenia, pobierane kwoty zawsze związane są z wykonywaniem powierzonych funkcji, gdyby ubezpieczona zaprzestała wykonywania czynności w ogóle zapewne po jakimś czasie odebrano by jej powierzone kuratele a tym samym pozbawiono ryczałtu (pobieranie ryczałtu za konkretną sprawę nie jest związane z obowiązkiem wykonania jakiejś czynności w każdym miesiącu, ale wymaga podejmowania takich czynności co jakiś czas). Długość czynności kuratora i udziału w obradach pokrywają się z okresami wskazanymi w decyzji. A zatem przyjąć należy, iż wypłata zasiłku nastąpiła na podstawie świadomego wprowadzenia przez ubezpieczoną w błąd organu wypłacającego świadczenie na skutek przemilczenia przez ubezpieczoną okoliczności powodujących utratę prawa do zasiłku. Ubezpieczona powinna była poinformować organ dokonujący wypłaty, iż podjęła aktywność stanowiącą pracę zarobkową, bądź iż podejmowała inne czynności, które pozostają w sprzeczności ze zwolnieniem lekarskim. Jeżeli zatem ubezpieczona, jak w niniejszej sprawie, przedkładała za sporne okresy zaświadczenia lekarskiej (...) a jednocześnie, co ustalono bezspornie w niniejszym postępowaniu, w tym samych okresach świadczy pracę zarobkową, to wprowadza w ten sposób organ rentowy w błąd co do okoliczności warunkujących powstanie prawa do zasiłku chorobowego (zob. wyrok SN z dnia 26.07.2017 r. , sygn. akt I UK 287/16).

Tym samym, w sprawie spełnione zostały przesłanki do uznania zasiłku chorobowego jako pobranego nienależnie w rozumieniu art. 84 ustawy systemowej i zobowiązania ubezpieczonej do jego zwrotu.

Błędne jest jednak przy tym stanowisko organu rentowego, który uważa, iż odsetki od nienależnie pobranego świadczenia, w myśl tego przepisu biegają od dnia wypłaty nienależnego świadczenia. W treści tego przepisu zawarte jest bowiem odesłanie do „prawa cywilnego”, które to odesłanie wskazuje, że zasady zapłaty nienależnie pobranego świadczenia, jak i zasady ustalania wysokości odsetek regulują ogólne „przepisy prawa cywilnego”. W tym miejscu wskazać należy, że art. 359 § 1 k.c. stanowi, iż odsetki od sumy pieniężnej należą się tylko wtedy, gdy to wynika z czynności prawnej albo z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu. Z kolei zgodnie z art. 481 § 1 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia. Jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania (art. 455 k.c.). (...) na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych nie ma podstaw do naliczania odsetek przed stwierdzeniem obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia i wezwaniem do jego zwrotu. (...) w orzecznictwie sądowym akceptowany jest pogląd, iż świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda i doręczy zobowiązanemu do zwrotu tego świadczenia stosowną decyzję administracyjną, a zatem odsetki od takich świadczeń nie powinny być naliczane za okres sprzed doręczenia decyzji (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 maja 2015 r., III AUa 1370/14, LEX nr 1782008).

W konsekwencji, ubezpieczona nie jest zobowiązana do zwrotu odsetek w kwocie 2.701,26 zł naliczonych za okres przypadający przed doręczeniem zaskarżonej decyzji, lecz jedynie do zwrotu należności głównej w kwocie 22.180,75 zł.

Mając na uwadze powyższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne, działając na podstawie przywołanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, iż zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego w kwocie 22.180,75 tytułem należności głównej, zwalniając tym samym ubezpieczoną z obowiązku zwrotu odsetek w kwocie 2.701,26 zł.